

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:57

av Helena Lindahl m.fl. (C, M, FP, KD)

med anledning av skr. 2014/15:140 2015 års redogörelse
för företag med statligt ägande

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de statliga bolagen, förändringar på marknader, aktivt ägande och försäljning av de statliga bolagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska vara föredöme för hållbart företagande och fortsätta det goda hållbarhetsarbetet för de statliga företagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att driva målmedveten styrelserekrytering och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska inhämta riksdagens godkännande innan väsentliga förändringar i verksamhetsinriktningen vidtas för statligt helägda bolag och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör omvärdera sina prioriteringar i förhållande till Statens järnvägar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Allianspartierna anser att statens uppgift normalt bör vara att ange de ramar och regler som ska gälla för näringslivet och företagen, inte att äga och driva bolag. Staten är dock en stor företagsägare, och kommer så att vara under överskådlig tid. Det ställer höga krav på tydliga principer. De statliga bolagen ska ha fokus på att skapa långsiktiga värden och vara en aktiv, professionell och ansvarsfull ägare. I de fall där bolagen har ett samhällsuppdrag ska detta utföras väl. För att åstadkomma detta är det bl.a. viktigt att ge bolagen förutsättningar och möjligheter att utvecklas och fortsätta konkurrera på sina marknader. Där bolag verkar på en konkurrensutsatt marknad, enligt marknadsmässiga krav, ska effektiv konkurrens säkerställas. Statens roll som lagstiftare och ägare bör hållas isär och skötas på ett professionellt sätt.

De statliga bolagen ska präglas av öppenhet och föredömlighet samt vara föregångare avseende hållbarhetsfrågor som till exempel jämställdhet, miljö och socialt ansvarstagande. Vissa statliga företag har ett särskilt samhällsuppdrag. Det är viktigt att dessa tydligt redovisas och är styrande för bolagens verksamhet. Regeringens styrning av de statliga bolagen ska ske inom de ramar som riksdagen fastställt. Vi förutsätter att regeringen förankrar förändringar i exempelvis ägardirektiv och bolagsordning i riksdagen för att säkra långsiktighet och insyn.

Under alliansregeringen utarbetades och grundlades ett gediget hållbarhetsarbete i de statliga bolagen. År 2007 satte staten krav på de statligt ägda bolagen att de årligen skulle hållbarhetsrapportera i enlighet med GRI, Global Reporting Initiative, en internationell standard för hållbarhetsrapportering. I statens ägarpolicy står det att de statligt ägda bolagen ska vara föredömen inom området Hållbart företagande. Ägarpolicyen fastställer vilka internationella riktlinjer som alla statligt ägda företag ska efterleva. Riktlinjerna utökades med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Såväl i FN:s vägledande principer som i OECD:s riktlinjer ställs skärpta krav på bolagen att genomföra en riskbaserad due diligence (insamling och analys av information om ett företag inför förvärv eller annan strategisk förändring). Tillsammans med övriga i alliansregeringen tog finansmarknadsminister Peter Norman ett viktigt steg framåt i hållbarhetsarbetet. Alla de 55 bolagen fick uppdraget att under 2013 fastställa få och övergripande hållbarhetsmål och strategier för att nå dit. Målet är att skapa värde i de statliga bolagen samtidigt som riskerna ska minskas i verksamheterna. År 2014 startade arbetet från ägaren med att följa upp bolagens respektive hållbarhetsmål.

Alliansregeringen arbetade målmedvetet med styrelserekrytering utifrån dynamik och mångfald. Utifrån kompetens, erfarenhet, bakgrund och ålder sattes mål om en jämn könsfördelning (minst 40 % av vardera könet). Andelen kvinnliga styrelseledamöter i de statliga bolagen ökade i de statligt helägda bolagen till 49 %. En lyckad åtgärd. Allianspartierna vill se en fortsatt utveckling av förvaltningen av de statligt ägda bolagen så som skett under den borgerliga regeringen.

Om förändringar av det statliga ägandet leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhällsservice bör staten minska eller avveckla sitt ägande. Detta ska ses som ett led i vikten av att överväga bolagens olika uppdrag och riktlinjer. Exempelvis gäller detta bolag som SBAB, Telia Sonera, SAS och Orion. Eventuella försäljningsintäkter ska användas för att minska statsskulden. Det är dock inte aktuellt med försäljning av LKAB, Apoteket eller Vattenfalls nordiska verksamhet. Detaljmonopolet för alkohol ska värnas och Systembolaget behållas i statlig ägo. Försäljning av statlig egendom ska enligt 8 kap. 7 § budgetlagen (2011:203) ske affärsmässigt.

Under hösten 2014 skickade regeringen tydliga signaler till energibolagen då man i regeringsförklaringen skärpte säkerhetskraven, fördubblade kärnavfallsavgiften och aviserade höjd skatt på termisk effekt, så kallad effektskatt. Detta ger en stor påverkan på energibranschen och inte minst det statliga bolaget Vattenfall. Regeringen har i och med dessa åtgärder förändrat förutsättningarna för energibranschen och inte minst det statliga bolaget Vattenfall. Regeringen har genom dessa förändringar gjort tydligt att regeringen avser att styra Vattenfall i en ny riktning.

Vi anser att regeringen agerar ansvarslöst och inkonsekvent när det gäller Statens järnvägar. Regeringen avser att plocka ut ytterligare 1,7 miljarder i vinstutdelning från ett bolag som ansvarar för vitala delar av rikets infrastrukturens funktionssätt. Vi i Alliansen ser med oro på hur regeringen tycks använda SJ som en regulator i finanspolitiken snarare än att se till bolagets och medborgarnas intressen. Man har redan tidigare valt att plocka ut 229 miljoner. Sammantaget slår de 2 miljarderna i neddragna medel mot viktiga investeringar i bland annat fordon och personal. Det har även fått fackföreningen Seko att reagera starkt. Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna anser att regeringen bör omvärdera sina prioriteringar i förhållande till SJ.

Helena Lindahl (C)

Lars Hjälmered (M)

Said Abdu (FP)

Penilla Gunther (KD)